

Manji broj janjadi/jaradi u stadu od očekivanog može upućivati na odvijanje ranih neprimijećenih pobačaja. Svaki uočeni pobačaj potrebno je obavezno prijaviti nadležnom veterinaru kako bi se na vrijeme potvrdile ili odbacile sumnje na prisustvo bruceloze, odnosno poduzele propisane mjere za otkrivanje, sprječavanje širenja i kontrole bolesti.

U slučaju sumnje na brucelozu u stadu obavezno i bez odlaganja kontaktirajte svog područnog veterinara! Na temelju kliničke slike i rezultata laboratorijskog pretraživanja, veterinar će potvrditi ili odbaciti sumnju na bolest te u suradnji sa veterinarskom inspekcijom provesti mjere u cilju suzbijanja i sprječavanja širenja bolesti!

Bruceloza ljudi: Vrijeme koje protekne od inficiranja/zaražavanja do pojave prvih simptoma bolesti može biti od pet dana do tri mjeseca, a najčešće je dva tjedna. Bolest se pojavi iznenada, u početku je praćena simptomima sličnim prehladi kao što su: groznica, glavobolja, bolovi u zglobovima i mišićima, umor i sl. Također, javlja se obilno znojenje, naročito noću, kašalj i bol u grudima. Od probavnih smetnji zabilježeni su gubitak apetita, mučnina, povraćanje, smjena dijareje i zatvora, naročito kod odraslih. Najčešće komplikacije bruceloze su upale zglobova, oboljenja kralježnice, testisa, jetre, kože i dugotrajni umor. Bolest može postati kronična.

Ukoliko primjetite bilo koji od gore navedenih simptoma obavezno se javite svom doktoru!

Prevenција: Bruceloza se kod ljudi može prevenirati sprječavanjem pojave, kontrolom i iskorjenjivanjem bolesti u životinja. Također, termička obrada, tj. kuhanje i pečenje proizvoda životinjskog podrijetla, osobito mlijeka i mesa, dobra osobna higijena i higijensko držanje životinja značajno doprinose smanjenju broja pojave slučajeva kod ljudi. Nošenje zaštitne odjeće i opreme su važne mjere prevencije, naročito kod ljudi iz rizične skupine zanimanja (farmeri, veterinari, mesari, laboratorijski radnici).

Dodatne informacije o bolesti potražite na web stranici Ureda za veterinarstvo BiH www.vet.gov.ba

Ova publikacija je urađena uz pomoć Europske unije. Sadržaj publikacije je isključiva odgovornost ugovarača, Opera S.r.l., i ni u kom slučaju ne predstavlja stanovišta Europske unije.

Financira Europska unija

Implementira

Vodeća korisnička institucija: Ured/Kancelarija za veterinarstvo BiH

KONTROLA BRUCELOZE U BOSNI I HERCEGOVINI

Šta je bruceloza? Bruceloza je zarazna bolest životinja i ljudi uzrokovana bakterijama iz roda *Brucella*. Od bruceloze primarno obolijevaju goveda, ovce, koze i svinje a uzročnik je utvrđen i kod drugih vrsta životinja poput glodavaca ili delfina. Brucelozu ovaca i koza najčešće uzrokuje *Brucella melitensis* koja spada u grupu iznimno opasnih zoonoza te uzrokuje pojavu vrlo teških stanja kod oboljelih ljudi.

Bruceloza ovaca i koza u najvećem je broju prisutna u mediteranskom bazenu, osobito u Španiji, Portugalu, na Kipru i drugim zemljama oko Sredozemnog mora, supsaharskoj Africi, Kini, Indiji, Peruu i Meksiku.

Bruceloza u BiH: Bruceloza je u BiH prisutna dugi niz godina sa konstantnim rastom broja slučajeva od 2001. i kulminacijom broja oboljelih ljudi i životinja u 2008.

Program kontrole bruceloze u BiH: Iskustva iz zemalja EU i regiona su pokazala da je cijepjenje ovaca i koza protiv bruceloze jedna od najboljih mjera kontrole. Budući je 2008. godine zabilježen velik broj oboljelih životinja i ljudi, uključujući gotovo tisuću ljudi zadržanih na bolničkom liječenju, razmatranjem preporuka i modela kontrole bruceloze, Ured za veterinarstvo BiH je u saradnji sa ministarstvima i uz podršku švedske organizacije SIDA izradio Operativni program za kontrolu malih preživača u BiH koji se primjenjuje od 2009. godine.

Model provođenja masovne vakcinacije malih preživača u prvoj godini i vakcinacija podmlatka u sljedećem razdoblju u trajanju od 7 godina, odabran je na temelju utvrđenog velikog broja slučajeva bruceloze u ljudi i životinja i cilja programa za što

bržim prestankom širenja bolesti i pojave novih slučajeva. Također, nemogućnost praćenja prometa životinja putem operative baze identifikacije i registriranja malih preživača upućivala je na opravdanost izabranog modela kontrole bolesti.

Sprovođenjem programa evidentirano je značajno smanjenje oboljelih ljudi u odnosu na 994 slučaja u 2008. godini. Provedbu programa potrebno je nastaviti do pune kontrole bolesti na cijelom području BiH.

Putevi širenja bolesti:

Kod životinja: Najznačajnije širenje infekcije odvija se u vrijeme ranog pobačaja (rjetko evidentiranog), pobačaja ili redovnog poroda zaražene životinje jer se velika količina bakterija nalazi u posteljici, fetalnoj tekućini i iscjetku iz maternice. Bolest se može širiti i neizravnim putem ako se na zajedničkoj paši miješaju zdrava i zaražena stada ili kontaktom sa okolinom u kojoj se nalaze bakterije kao što je stajnjak, voda, zagađena oprema.

Kod ljudi: Najčešći izvori bolesti za ljude su kontakti sa zaraženim životinjama, pobačenim materijalom zaraženih životinja, putem sluznica, konjuktiva i ozlijeđene kože kao i konzumiranje sirovog nepasteriziranog mlijeka ili mliječnih proizvoda podrijetlom od inficiranih životinja.

Kako prepoznati ili posumnjati na brucelozu kod goveda?

Glavni simptomi bruceloze kod goveda su pobačaji i prijevremeni porodi.

Kako prepoznati ili posumnjati na brucelozu kod ovaca i koza?

Kod ovaca i koza najčešće se javljaju sljedeći

znakovi bolesti:

- **pobačaji u stadu! VAŽNO!!**
- zaostajanje posteljice
- nateklo vime zbog infekcije mliječnih žlijezda
- upale spolnih organa muških životinja
- groznica

Važnost praćenja stanja zdravlja u stadu i obavezne prijave pobačaja!

Bruceloza životinja veoma često, iako prisutna u stadu, prolazi bez kliničkih znakova na oboljelim životinjama. Budući da se velika količina uzročnika bruceloze nalazi u posteljici, fetalnoj tekućini i iscjetku iz maternice oboljele životinje, uzročnik se također i izlučuje iscjetkom iz maternice ili mlijekom a najznačajnije širenje infekcije odvija se u vrijeme pobačaja ili redovnog poroda životinje.

OZNAČAVANJE I REGISTRIRANJE ŽIVOTINJA U BOSNI I HERCEGOVINI

Zašto označavanje i registriranje životinja?

Označavanje i registriranje domaćih životinja se provodi radi zaštite zdravlja ljudi i životinja od zaraznih bolesti (bruceloza, tuberkuloza, bjesnoća...), kontrole prometa domaćih životinja, praćenja sljedivosti proizvoda životinjskog porijekla/podrijetla, provedbe uzgojno selekcijskog rada, ostvarivanja prava na novčane potpore, prikupljanja statističkih podataka i drugih aktivnosti vezanih za organizirano stočarstvo.

Zakonska obaveza u Bosni i Hercegovini

Sva imanja-farme na kojima se drže životinje moraju biti registrirane. Registriranje imanja-farmi vrše nadležne veterinarske organizacije, dok vlasnici/posjednici registriranih imanja dobivaju certifikat sa jedinstvenim identifikacionim brojem farme.

Sva goveda, svinje, ovce i koze u Bosni i Hercegovini moraju biti označene na propisani način i registrirane u jedinstvenoj bazi podataka.

Prilikom kretanja životinje (odlazak sa imanja-početak/dolazak na imanje-završetak) u cilju njihovog premještanja (prodaje ili dr.) životinju mora da prati sljedeća dokumentacija:

- Pasoš/putovnica životinje,
- svjedodžba o zdravstvenom stanju životinja (popunjava ovlašteni veterinar) i
- formular za kretanje životinja - **obrazac C** (popunjava ovlašteni veterinar).

Označavanje goveda u BiH

Sva goveda na imanju-farmi moraju biti označena propisanom ušnom markicom koja mora da se stavi u oba uha. Obje ušne markice nose isti jedinstveni identifikacioni broj po kojem je moguće identificirati svaku pojedinu životinju i povezati je sa farmom na kojoj je rođena. Identifikacioni broj jedne životinje je jedinstven na teritoriji cijele BiH.

Telad se moraju označiti unutar **20 dana** od rođenja.

Goveda koja se prodaju ili premještaju sa jednog na drugo imanje-farmu, mora da prati **Pasoš/putovnica** u kome se obavezno upisuje imanje-farma nove lokacije životinje i novog vlasnika.

Nijedno govedo ne može biti pokrenuto (premješteno) sa imanja-farme ako nije označeno u skladu sa odredbama Pravilnika o označavanju i kontroli kretanja životinja u BiH.

Označavanje ovaca i koza u BiH

Sve ovce i koze na imanju-farmi, moraju biti označene u roku od **6 mjeseci** od rođenja, a u svakom slučaju prije odlaska s imanja-farme na kojoj su rođene.

Izuzetak su životinje koje se drže u ekstenzivnim uslovima, a rok za označavanje ovih životinja je **9 mjeseci** od rođenja, odnosno prije odlaska sa imanja-farme rođenja.

Životinje moraju biti označene propisanom ušnom markicom.

Vlasnik/posjednik podnosi **Zahtjev za označavanje životinja** ovlaštenoj veterinarskoj organizaciji, po mogućnosti, odmah nakon rođenja životinje, a najkasnije **7 dana** od isteka roka od **6 ili 9 mjeseci** od rođenja.

Svaki vlasnik/posjednik koji drži ovce i koze mora jedanput godišnje, na tačno određen način i **na propisanom obrascu** ispuniti godišnju dojavu brojnog stanja ovaca i koza na imanju-farmi i te informacije dostaviti regionalnom uredu, radi unosa u Državnu bazu podataka (DBP). Godišnja dojava brojnog stanja ovaca i koza na imanju-farmi, mora sadržavati podatke o broju životinja na dan 01. decembra/prosinca tekuće godine, s rokom prijave **15 dana** od navedenog dana.

Za dodatne informacije obratite se svom ovlaštenom veterinaru, ili informacije potražite na web stranici Ureda za veterinarstvo BiH
www.vet.gov.ba

OBAVEZE VLASNIKA/ POSJEDNIKA

Vlasnik/posjednik mora osigurati da su njegove životinje označene i da u svoje stado uvodi samo označene životinje poznatog porijekla/podrijetla i zdravstvenog stanja.

Vlasnik/posjednik prijavljuje kretanje životinje sa svoga na drugo imanje-farmu putem ovlaštene veterinarske organizacije.

Vlasnik/posjednik prijavljuje ovlaštenom veterinaru odlazak goveda sa imanja-farme najkasnije **1 dan** prije odlaska.

Ako do kretanja nije došlo kao što je najavljeno ili je odloženo, **vlasnik/posjednik** o tome mora da obavijesti ovlaštenog veterinara.

Vlasnik/posjednik obavezno prijavljuje dolazak goveda na imanje-farmu ovlaštenom veterinaru najkasnije **7 dana** nakon dolaska. Vlasnik/posjednik obavezno prijavljuje ovlaštenom veterinaru gubitak, uginuće i prinudno klanje goveda najkasnije u roku od **7 dana**.

Ukoliko ušna markica otpadne sa uha goveda ili natpis na njoj postane nečitljiv ili oštećen, **vlasnik/posjednik** mora u roku od **7 dana** obavijestiti ovlaštenog veterinara i zatražiti izradu duplikata ušne markice. Ukoliko se ošteti ili izgubi pasoš/putovnica, **vlasnik/posjednik** je dužan da u roku od **7 dana** obavijesti ovlaštenog veterinara i zatraži štampu duplikata pasoša/putovnice.

Dužnost vlasnika je da na svojem imanju-farmi, vodi **Registar životinja (žuta knjiga)** u koju se upisuju sve promjene brojnog stanja životinja na imanju-farmi nastale usljed rađanja, kupovine, prodaje, klanja ili uginuća životinja. Brojno stanje životinja u Registru životinja (žutoj knjizi) mora biti jednako brojnom stanju životinja na imanju-farmi.

Obaveze veterinara

Nakon označavanja/markiranja teleta, nadležni veterinar je obavezan jedan primjerak **Obрасca za registraciju životinje-A1** predati vlasniku/posjedniku na čuvanje, što se mora evidentirati i u **Registru životinja na imanju-žutoj knjizi**.

Po dobijanju **Pasoša/putovnice za goveda**, ovlašteni veterinar je dužan isti dostaviti vlasniku-posjedniku.

Nakon što vlasnik/posjednik dobije pasoš/putovnicu za životinju, proces registracije životinje je završen.

Ovlaštena veterinarska organizacija prije svakog kretanja životinja izdaje vlasniku **Svjedodžbu o zdravstvenom stanju i Obrazac C (formular za kretanje životinja)**.

U cilju zaštite zdravlja ljudi i životinja, kao i ekonomskih interesa u zemlji, vlasnici životinja su pozvani na trajnu saradnju sa veterinarskom službom, što uključuje redovitu provedbu svih mjera označavanja, registracije, praćenje kretanja i zdravstvene zaštite životinja.

OZNAČAVANJE I REGISTRIRANJE ŽIVOTINJA U BOSNI I HERCEGOVINI

Financira Evropska unija

Implementira OPERA

Vodeća korisnička institucija:

Ured za veterinarstvo BiH

Ova publikacija je urađena uz pomoć Evropske unije. Sadržaj publikacije je isključiva odgovornost ugovarača, Opera S.r.l., i ni u kom slučaju ne predstavlja stanovišta Evropske unije.